

Helena Dimitrievna Diakonova, àlies: Gala

Joan-Josep Tharrats

El poeta J.V. Foix, a qui, en els seus darrers anys, agradava recordar algunes històries, em contava amb complaença una anècdota de la qual fou testimoni. El Port de la Selva, com sabem, era la seva residència estival. Venia sovint a Cadaqués i, si els dies eren satisfactoris, se solia allotjar al desaparegut hotel Miramar, al mateix lloc de la plaça de les Herbes que, actualment, ocupa el gairebé dalinià museu Perrot Moore.

Des d'una terrassa d'aquest mateix espai encarat al mar, l'autor de "Sol i de dol" fou un dels observadors més conspicus d'una tarda d'agost de 1929, quan el surrealisme va fer un gir absolut en la seva carrera.

Foix havia quedat sorprès per la rara personalitat d'un matrimoni francès i la seva filla, que acabaven d'arribar i que ocupaven la cambra veïna. Uns dies després, el poeta de Sarrià va visitar el seu amic Salvador Dalí a la casa on vivia amb els seus pares, a la platja del Llané. Al taller del pintor havia anat també de visita la misteriosa parella de l'hotel. Vingueren les presentacions: els foresters eren Gala, Paul Eluard i llur filla Cécile. Aquesta darrera no havia d'ésser altra que l'única i afortunada familiar que, recentment, s'ha convertit en la més satisfeta participant del llegat de Salvador Dalí.

La trobada de surrealistes va excusar-se de tota mena de conversacions dogmàtiques per encetar expressions més adients a un capvespre meravellós, on la natura s'havia engalanat amb els colors més tendres i ben harmòniques mesures.

La complicitat dels elements va agusar l'embadaliment de Dalí, bo i dient, mentre assenyalaria Gala:

-Heus ací la dona més bonica del món, la musa més formosa que mai no s'ha pogut veure!

"Mentre parlava amb Eluard de les experiències del paisatge, de la particularitat del Cap de Creus, d'unes vetes d'Uraní que formen tota una estructura, feta de pedretes afrodisiaques, vaig notar -deia

Foix- com Gala i Salvador Dalí ens deixaven. Sortejen les rotllanes d'unes sardanes que es ballaven a la plaça i anaren seguint, riba enllà en direcció a les platges de les Oliveres i del Ros, fins a perdre's en una fosquedat que ja començava a apuntar".

Pocs dies després, Paul Eluard retornava, sol, a París. Cécile es va quedar en companyia de la seva mare, que ja estava decidida a gaudir i delir més de Cadaqués. Al voltant del migdia, Dalí solia anar apareixent a l'hotel Miramar, esperant Gala, per anar junts a la platja i descobrir la nuesa d'aquella espatlla femenina que una famosa pintura de Marx Ernst li havia revelat.

El quadre es deia "Au Rendez-vous des Amis". Presentava, gairebé en la seva totalitat, l'elenc d'actors del grup surrealista, minuciosament retratats: Paul Eluard en la posició més tallada de tots; André Breton, emportat pel vent de les seves arengues; Hans Arp; Soupault; el dissortat i solitari René Crevel, hoste de Cadaqués durant el seu millor viure; Tristan Tzara; Robert Desnos; l'histriònic perfil de Giorgio de Chirico; Gala, l'única i sorprenent personatge femení; i, com a llumeneres d'expectació, el gran Rafael que era presentat com a símbol de la perfecció surrealista i l'espectre de l'introvertit Dostoievski.

Paul Eluard no havia reconegut, en l'essència de Gala, ni la Beatriu del Dant ni la Cassandra de Ronsard i, menys encara, la Laura de Petrarca. El poeta surrealista duia sempre, al damunt, una còpia de la fotografia de Gala, presa per Man Ray, i la feia circular, entre els seus amics de les reunions dadaïstes, com un trofeu. No representava el rostre d'una esposa submissa, sinó el d'una amant tan atractiva com insolent. Per a Eluard, estimar Gala era compartir-la, era concretitzar una expressió del que ell entenia com l'amor lliure.

Per a casar-se amb Gala, Eluard havia dit que aprofitaria el seu primer permís militar. El matrimoni civil i religiós seria com tants d'altres que se celebraven en els temps abominables de la més cruel de les guerres. No invitarien ningú; no hi havia temps ni possibilitat. Ni els pares d'Eluard pogueren ésser presents a la cerimònia. Del casament, segons el ritus ortodox, els nuvis tan sols en pogueren copsar la frase de comiat del sacerdot: "Senyor Déu nostre, corona'ls de glòria i d'honor".

Aquella passió desfermada que, en canvi, Dalí va sentir per Gala, es va convertir aviat en una obsessió arriscada.

Viure en surrealista podia conduir a uns inversemblants extrems.

-Què esperes de mi?- preguntà, en un moment delirant, a Gala.

-Vull que m'esclafis!- va respondre ella.

La resposta venia a nodrir tot el recarbolament masoquista de Dalí

-No ens separarem mai més, petit meu!- va afegir ella.

Agenollant-se als seus peus, Dalí va reconèixer com ella havia curat la seva bogeria, completant:

-Gràcies, vull estimar-te. Em casaré amb tu.

Paul Eluard morí l'any 1952. No hi hagué, doncs, impediment, que Gala i Dalí es poguessin casar per l'església catòlica. L'acte tingué lloc a l'ermita dels Àngels, prop de Girona, el mes d'agost de 1958. Tant l'un com l'altre pogueren afirmar que, convertida en un acte de fe, aquella decisió donaria un valor sagrat al matrimoni.

En un dels seus "Homenots", Josep Pla escriu que la mort de l'escola surrealista es troba en relació "amb aquell tripijoc sentimental pueril. Després dels esdeveniments de Cadaqués, ni Eluard, ni Dalí, ni Miró volgueren sentir parlar mai més de surrealisme".

"El primer -afegeix irònicament Plaho féu per caritat; el segon, per discreció; i el tercer, Joan Miró, per no perdre's cap nota del pistó del clarinet. l'etapa que s'inicià amb la presència de la senyora Gala sembla una mica més calmada. Les dones fan dormir, tranquil.litzen, són positives i tendeixen a la seguretat".

La ruptura amb els pontífexs que capitanejava André Breton va crear, al voltant de Dalí, un mitjà hostil que, avui, després de la seva mort, es troba en ple funcionament quan encara es fa l'exaltació sense límits de Joan Miró. A Gala i a Salvador Dalí no se'ls podrà mai perdonar la seva independència. Es pot dir que, en el que es refereix a la publicitat, no han passat mai per caixa i sempre l'han tinguda de manera gratuïta. Això sí, han hagut de pagar uns

TRES CREUS, 65-73 - SANT LLORENC, 84-86
TEL. 727 49 32 - FAX 727 49 56
0 8 2 0 2 S A B A D E L L

ALTA SASTRERIA
DE LUXE
Plaça St. Roc, 5
Tel. 725 59 29 - Sabadell

Gala Eluard, 1926

diners que no podem mesurar: és la factura que, subreptíciament, els han passat els seus secretaris.

En les enquestes realitzades durant els darrers anys, el nom de Dalí no figura mai entre els quaranta o cinquanta millors pintors del segle. Ell, que els ha guanyat a tots! Vegeu la força amb què, en alguns aspectes qualitatius, es defineix la política d'alguns creguts progressistes.

Si arriben a centenars les monografies que s'han publicat sobre Dalí, cap cronista no havia tingut l'acudit d'interessar-se, particularment, per l'esplendorós univers d'Helena Dimitreva Diakonova, més coneguda universalment per Gala.

Chantal Vieuille, una periodista que ha editat llibres infantils i, entre altres obres, s'ha especialitzat en la traducció de temes científics, havia observat que en la història del surrealisme hi faltava una peça fonamental: la biografia de Gala.

Una empresa que damunt el paper es presentava fàcilment viable, va resultar plena d'obstacles. Les qüestions que Chantal feia a uns suposats testimonis d'aquella vida, quedaven sense resposta. Semblava com si tots els records els hagués devorat el temps. Un dels que hauria estat el més clar confident va contestar d'una manera escarida: "No m'agrada parlar malament de les dones i, per tant, no penso dir res de Gala". Molts voldrien parlar d'ella però no s'atreveixen.

Quan Chantal anava a les principals redaccions dels diaris intentava verificar-ne els arxius, es trobava que els reportatges sobre la parella Gala-Dalí havien desaparegut. Dalí feia temps que se sentia molt malalt i la premsa guardava zelosament els seus clixés.

Per la seva banda, Gala, com més envellia menys es volia mostrar, per refugiar-se a l'ombra. Creia, afegeix Chantal,

que el que més calia era desmitificar Gala, considerada, durant molt de temps, com una dona diabòlica, frívola, egoista i dolenta.

Gala ha estat sempre l'anvers i el revers d'una mateixa moneda que no existiria sense les dues cares. La meua amistat, de més de trenta anys, amb Salvador Dalí em va donar la possibilitat de conèixer-la en aspectes ben diferents. Si el transformisme de Dalí, encara que brillant, ja me'l presumia, mai no podia imaginar en quin aspecte Gala em rebria: si amb un somriure fàcil, o tancada i silenciosa com un senyal d'indiferència. Quan calia li agradava mostrar-se dominadora i arrogant, si no es mostrava gelosa i amb una certa insolència, com el dia que em conduí a la porta de casa seva i em llançà a la platja de Portlligat dient-me: "Torneu en una altra ocasió, que avui no és dia de pagament!". Recordo que jo havia estat xerrant amb Dalí, quan va aparèixer el col·leccionista Albaretto, que m'havia comprat desenes de pintures, i que aquella vegada s'interessava en la compra daliniana del "Crist del Vallès". Quan es tractava de negocis Gala no admetia cap mena d'interferència.

He conegut, en canvi, una altra Gala més humana i complaent, quan els Dalí m'invitaven a dinar a l'hotel St. Regis o en alguna festa del Maxim's. Això sí, en el moment menys pensat, us deixava de racó per a impressionar algun personatge que, de sobte, es podia presentar. Semblava com si una necessitat d'admiració, de luxe i de diners, quedés lligat al context de la seva ànima.

Pocs dies abans de la malaltia de Dalí, vaig acompanyar una amiga de la crítica, molt interessada en fer la coneixença del pintor. En l'ampla estança, en forma de ferradura, de la casa de Cadaqués, Gala ens va rebre amb una amabilitat tan extrema com desconeguda. Em va prendre, per la seva banda, gairebé durant una hora, parlant amb una confiança i normalitat que mai no hauria pogut imaginar. Aquella va ésser la darrera vegada que la vaig veure personalment, i aquell és el record, que vull guardar, d'una dona que se'm va descobrir, finalment, com un ésser feliçment sensible i excepcional.

**ANÁLISIS CLÍNICOS
i PERFUMERIA
COSMÈTICA de**

Joan Garriga i Manich
(Analista Diplomada de Sanitat, Inspector
Farmacèutic Municipal).

Passeig Plaça Major, 37
Telèfon 725 53 53 - SABADELL

BEN-NET
CENTRE DE NETEGES, S.A.

Soletat, 80
Tel. 725 97 77 - 725 99 87
SABADELL

LA LLAR DEL LLIBRE

Llibres i Revistes

Pg. Plaça Major, 34-12 - Tel. 725 59 59

SABADELL
Marià Fortuny, 11
Baricentro, Local 135